TRANSLATION TECHNIQUES OF MEDICAL TEXTS. A CASE STUDY

Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Timişoara

Abstract: The hypothesis we have based on our research is that, considering the specialized nature of medical texts, the linguistic convergence, the equivalence of transposing concepts into discourse, in order to preserve the content identity of the message can be predominant techniques in translating a precise and accurate text from the source language (English) into the target one (Romanian). The accuracy of a medical translation is highly influenced upon the existence of an appropriate connection between the communicative intention and the target text. The translator must not ignore the subtle ways of reporting to the meaning production (intent or objectives) but also to the conditions for receiving the source text.

Keywords: direct translation, indirect translation, equivalence, discourse, contrastive analysis.

Pentru a urmări diversele modalităţi de transpunere a textelor medicale dintr-o limbă în alta (în cazul de faţă, din engleză în română), ne-am propus să efectuăm o **analiză contrastivă** a două corpusuri de texte medicale, întrebuinţând noţiunile de **text sursă** (**TS**) şi **text ţintă** (**TŢ**). Urmând modelul de *analiză comparativă* al celor doi autori canadieni Vinay şi Darbelnet, model care s-a fondat pe împărţirea textelor în unităţi de traducere, realizăm şi noi în lucrare o distincţie a **procedeelor directe de traducere** şi a **procedeelor indirecte** sau **oblice de traducere** [Rădulescu 2005: 122].

Analiza s-a făcut pe baza unui corpus de texte extras din binecunoscutul tratat de medicină internă, HARRISON's *Principles of Internal Medicine*[1], care a fost tradus în limba română, şi care constituie materialul de referinţă în literatura medicală mondială, acoperind toate domeniile medicinii interne. Nu ne-am propus o abordare a metodelor de traducere din întregul tratat, ci am extras două capitole[2], pe baza cărora vom formula câteva concluzii ce ar putea fi valorificate atât în practica traducerii de texte medicale, cât şi în activităţile didactice cu studenţii.

Exactitatea unei traduceri depinde de mai mulţi factori. Ea este influenţată de existenţa unei relaţii adecvate între intenţia comunicativă şi textul ţintă, adică de identificarea unei finalităţi, a unui scop. Nu trebuie însă ignorată sau minimalizată raportarea la condiţiile de

[1] Textele din engleză au fost preluate din: D. Longo, A. Fauci, D. Kasper, S. Hauser, L. Jameson, J. Loscalzo, HARRISON's *Principles of Internal Medicine*, 17th Edition, Vol. I, TO (text original); iar traducerile acestora au fost extrase din: A. Fauci, E. Braunwald, K. Isselbacher, J. Wilson, J. Maertin, D. Kasper, S. Hauser, D. Longo, HARRISON *Principiile Medicinei Interne*, 14 th edition, Ediţia a-IIa în limba română, Vol. I, TT (text tradus).

[2] Am selectat din materialul vast cuprins în tratatul de referinţă subcapitolele: *Pain* (*Durerea*), *Disorders of the Eye* (*Afecţiuni ale ochilor*).

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

producere a sensului (intenţii, finalităţi), dar şi la condiţiile de receptare a sensului sau la situaţia traducerii (efecte şi reacţii dependente şi de bagajul cognitiv al receptorului, de orizontul de aşteptare, complementele cognitive etc.).

Ipoteza de la care plecăm în analiza efectuată este că, având în vedere factura specializată a textelor medicale, predominant în traducerea unui astfel de text este *convergenţa lingvistică*, *echivalenţa modalităţilor de transpunere a conceptelor în discurs* în scopul menţinerii identităţii de conţinut a mesajului specializat.

1. Ca urmare, principiul fundamental la care apelează traducătorii, în transpunerea contextelor şi echivalarea cât mai exactă a acestora în discursul medical, este acela al **procedeelordirecte de traducere**[3] [Rădulescu 2005: 123], ţinându-se seama de criteriul fidelităţii, prin corespondenţa directă dintre cele două limbi, care nu necesită o reorganizare a structurilor lexico-gramaticale.

Spre deosebire de traducerile literare, în traducerile medicale întâlnim mai multe similitudini semantice, chiar şi formale în TS şi TŢ, dată fiind cerinţa de a se păstra integral informaţia ştiinţifică. Următoarele exemple sunt edificatoare pentru folosirea preponderentă a **traducerii mot-à-mot** din TS în TŢ, metodă de altfel necesară pentru transmiterea cu mare acurateţe a informaţiei din domeniul medical:

> TS: „Pain is an unpleasant sensation localized to a part of the body. It is often described in terms of a penetrating or tissue-destructive process (e.g., stabbing, burning, twisting, tearing, squeezing) and/or of a bodily or emotional reaction (e.g., terrifying, nauseating, sickening). Furthermore, any pain of moderate or higher intensity is accompanied by anxiety and the urge to escape or terminate the feeling" [p. 81].
>
> TŢ: „Durerea este o senzaţie neplăcută, localizată într-o regiune a organismului. Este adeseori descrisă ca fiind un proces de distrugere sau penetrare tisulară (ex.: junghi, arsură, rupere, torsiune, compresiune) şi/ sau ca o reacţie fizică sau emoţională (ex.: înfricoşătoare, emetizantă, dezgustătoare). Mai mult decât atât, orice durere de intensitate moderată sau mare este însoţită de anxietate şi de impulsul de a îndepărta sau de a limita senzaţia" [p. 60].

Remarcăm o transpunere aproape identică a textului original în textul tradus, păstrându-se cu acurateţe informaţia, cu excepţia deosebirilor de sistem gramatical de la o limbă la alta, în cazul de faţă a topicii cuvintelor în frază:

> TS: „The visual system provides a supremely efficient means for the rapid assimilation of information from the environment to aid in the guidance of behaviour. The act of seeing begins with the capture of images focused by the cornea and lens on a light-sensitive membrane in the back of the eye called the *retina*. The retina is actually part of the brain, banished to the periphery to serve as a transducer for the conversion of patterns of light energy into neuronal signals" [p. 180].

[3] Unii cercetători, A. Rădulescu, T. Cristea, includ în categoria procedeelor de traducere directă *împrumutul* şi *calcul*. După opinia noastră aceste două fapte de limbă reprezintă achiziţii lingvistice propriu-zise ale limbii române, respectiv, mijloace externe de îmbogăţire a vocabularului, pe care le-am aprofundat în capitolul al-II-lea. În traducerile analizate în secţiunea de faţă nu am reperat astfel de exemple.

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

TŢ: „Analizatorul vizual reprezintă un mijloc extrem de eficient pentru recepţionarea rapidă a informaţiilor din mediul înconjurător în scopul ghidării comportamentului. Actul vederii începe prin captarea de imagini focalizate de cornee şi cristalin pe o membrană sensibilă la lumină, situată în partea posterioară a globului ocular, numită *retină***.** Practic, retina aparţine encefalului, fiind situată la periferie în scopul de a servi ca transformator pentru conversia energiei luminoase în semnale neuronale" [p. 175].

2. Datorită divergenţelor sistemice interlingvistice, unele nuanţe ale mesajului din textul-sursă nu pot fi redate cu fidelitate prin mijloace lingvistice echivalente, proprii. În astfel de situaţii se impun **procedeele de traducere indirectă**,care cer din partea traducătorului abilitatea de a efectua o seamă de – „transformări traducţionale" – prin care să ajungă la o versiune a textului tradus (TŢ) cât mai apropiată semantic, cu o informaţie completă, absolut convergentă cu cea din TS, dar cu respectarea riguroasă a normelor limbii receptoare.

Deşi nu poate fi vorba de o clasificare atotcuprinzătoare a acestor tipuri de transformări, datorită multitudinii de situaţii contextuale în care acestea se împletesc ori se completează reciproc, dintre procedeele specifice domeniului nostru de referinţă, le-am remarcat, cu preponderenţă în practica didactică cu studenţii medicinişti, pe următoarele: **perifraza**, **transpoziţia**, **modularea**, **accentuarea**.

Unul din principiile de bază la care apelează traducătorii este **compensaţia**,un procedeu care de cele mai multe ori se foloseşte în combinaţie cu celelalte procedee. Principiul compensaţiei în traducere se aplică atunci când traducătorul, din diferite motive (cunoaşterea lacunară a limbii în care traduce) nu poate transpune întreaga informaţie conţinută de un cuvânt din textul original. El compensează această pierdere utilizând un alt mijloc de expresie, de cele mai multe ori în alt segment al textului tradus. Prin compensaţie se reface aproape în totalitate informaţia din original. Acest procedeu este pe larg utilizat în traducerile literare, unde se pune acut problema echivalării TS şi TŢ din punctul de vedere al menţinerii expresivităţii[4].

Pe parcursul analizei contrastive întreprinse, am remarcat situaţii când traducătorul încearcă să se adapteze la sistemul lingvistic medical în care transpune informaţia, compensând de cele mai multe ori prin explicaţii sau noţiuni necesare receptării exacte a mesajului transmis.

TS: „*Light-near* dissociation occurs with neurosyphilis lesions of the dorsal midbrain (…) and after aberrant regenetion (…)" [p. 182].

TŢ: „Disocierea *între adaptarea la lumină* şi *adaptarea pentru vederea de noapte* se produce în neurosifilis, leziuni ale mezencefalului dorsal (…) şi după regenerarea aberantă (…)" [p. 177].

În exemplul de mai sus se poate observa nevoia de compensare a informaţiei la care apelează traducătorul, transpunând cu ajutorul perifrazei substantivul *light* prin construcţia *adaptarea la lumină* şi adjectivul *near* prin sintagma mult mai amplă *adaptarea pentru vederea*

[4] Această teorie este amplu examinată de Ioan Kohn, în cartea sa *Virtuţile compensatorii ale limbii române în traducere,* Timişoara, editura Facla, 1983, 11-84.

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

de noapte, introducând astfel, explicaţii, noţiuni necesare receptării corespunzătoare a mesajului de strictă specialitate.

2.1. Perifraza sau traducerea unui cuvânt printr-o sintagmă sau printr-o propoziţie, este un procedeu indirect de traducere dintr-o limbă străină în română foarte des întâlnit. O altă definiţie remarcă principala caracteristică a acestei metode care constă în „reformularea unei idei din TS în TŢ, cu ajutorul mai multor cuvinte, alegere determinată de constrângeri impuse de sens" [Lungu-Badea 2004: 254]. Prin perifrază se precizează conţinutul conceptual al cuvântului din original, recurgându-se, de regulă, atunci când în limba receptoare, româna în cazul nostru, nu există mijloace de expresie analogice pentru redarea elementelor corespunzătoare.

De exemplu, în engleză există construcţii medicale care în română nu au un echivalent perfect şi atunci se recurge la perifrază, adică la o sintagmă explicativă mai amplă sau chiar la o propoziţie cu ajutorul căreia se explică noţiunea respectivă.

Sistemul lexical terminologic al celor două limbi prezintă multe neconcordanţe în ceea ce priveşte traducerea termenilor, neexistând, de cele mai multe ori, echivalenţe pentru redarea aceleiaşi noţiuni. De exemplu, limba română foloseşte sintagmele - *celule cu conuri, celule cu bastonaşe*- şi nu doar substantivele *cones* sau *rods*, care, de altfel, în limbajul medical englezesc au un înţeles corespunzător:

> TS: „Light is absorbed by photopigment in two types of receptors: *rods* and *cones*. In the human retina there are 100 million *rods* and 5 million *cones*" [p. 180].
>
> TŢ: „Lumina este absorbită de fotopigmenţii din cele două clase de receptori: *celulele cu bastonaşe* şi *celulele cu conuri*. În retina umană există aproximativ 100 de milioane de *celule cu bastonaşe* şi 5 milioane de *celule cu conuri*" [p. 175].

În traducerea medicală, perifraza este des utilizată, deoarece traducătorul, din nevoia de a expune cu precizie mesajul transmis de textul sursă, îl amplifică întocmai pentru a-l decoda cât mai exact pentru vorbitorii de limbă română, aşa cum se observă din varianta tradusă, care are un conţinut mai bogat de structuri gramaticale comparabil cu cel al textului original.

De menţionat că aceste procedee de traducere, dintre care unele sunt mai mult sau mai puţin utilizate şi în traducerea textelor medicale, nu se aplică de cele mai multe ori în mod izolat, ci se regăsesc în variante combinate, mai ales transpoziţia şi perifraza, modulaţia şi accentuarea.

Un exemplu interesant de echivalenţă în traducerea textelor medicale s-a remarcat prin **compensarea** şi adaptarea la sistemul lexical românesc a unor termeni medicali care necesitau un aport mai mare de explicare în vederea receptării cât mai exacte:

> TS: „Although the lateral geniculate body is the main *target of the retina* separate classes of ganglion cells project to other subcortical visual nuclei involved in different functions" [p. 181].
>
> TŢ: „Deşi *corpul* geniculat lateral reprezintă principala *staţie de releu* pentru *aferenţele retiniene*, clase separate de celule ganglionare se proiectează în alţi nuclei vizuali subcorticali implicaţi în funcţii diferite" [p. 176].

Se poate observa că informaţia a fost compensată, şi astfel adaptată la sistemul lexical românesc, prin introducerea în traducere, folosindu-se **perifraza**, a unei sintagme- *staţie de*

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

releu- pentru substantivul *target*. Tot cu ajutorul **perifrazei**, substantivul *retina* este tradus prin construcţia *aferenţele retiniene*, pentru o înţelegere cât mai precisă a mesajului ştiinţific.

Pe parcursul analizei contrastive, am identificat şi exemple în care un cuvânt a fost tradus printr-o întreagă propoziţie:

> TS: „Basal cell, squamous cell, or meibomian gland carcinoma should be suspected for any *nonhealing*, ulcerative lesion of the eyelids" [p. 184].
>
> TŢ: „Carcinomul bazocelular, carcinomul cu celule scuamoase sau carcinomul glandei Meibomius trebuie suspectate ori de câte ori există o leziune ulcerată a pleoapei/[1]*care nu se vindecă*/[2]" [p. 180].

Adjectivul *nonhealing* din TS este tradus prin propoziţia subordonată AT_2*care nu se vindecă*, iar în TŢ s-a folosit repetiţia substantivului *carcinom* pentru o mai exactă percepere a informaţiilor, topica cuvintelor în discurs fiind specifică ambelor limbi.

2.2. Transpoziţia este un procedeu de traducere manifestat prin „stabilirea unei echivalenţe prin schimbarea clasei gramaticale a termenului" [Lungu-Badea 2004: 259]. De exemplu, în locul unor verbe, în textul tradus pot să apară substantivele deverbale, în locul unor adjective pot să apară substantive sau verbe.

În traducerea textelor medicale din engleză în română, se întâlnesc numeroase transpoziţii prin modificarea diverselor structuri gramaticale din textul sursă în cel tradus:

> TS: „These properties illustrate the duality of pain: both sensation and emotion. When acute, pain is characteristically associated with behavioral arousal and a stress response consisting of *increased* blood pressure, heart rate, pupil diameter, and plasma cortisol levels. In addition, local muscle contraction (e.g., limb flexion, abdominal wall rigidity) is often present" [p. 81].
>
> TŢ: „Aceste proprietăţi ilustrează dualitatea durerii: atât senzaţie cât şi emoţie. Când este acută, durerea este asociată în mod caracteristic cu o modificare a comportamentului şi cu o replică la stres, constând în *creşterea* tensiunii arteriale, *creşterea* frecvenţei cardiace, a diametrului pupilei şi niveluri *crescute* de cortisol plasmatic. În plus, sunt frecvent întâlnite contracţii musculare locale (ex., flexia membrului, rigiditatea peretelui abdominal)" [p. 60].

Textul original din exemplul de mai sus foloseşte un singur adjectiv *increased* (*crescut*) pentru o enumerare de simptome, iar textul tradus l-a transpus printr-un substantiv *creşterea* pe care l-a repetat de două ori (*creşterea* tensiunii arteriale, *creşterea* frecvenţei cardiace), dar a şi compensat mesajul tradus, prin adăugarea aceluiaşi adjectiv (niveluri *crescute* de cortisol plasmatic), pentru o receptare cât mai exactă a informaţiei.

În exemplul următor am identificat transpunerea substantivelor din TS prin verbela infinitiv în TŢ, dar şi **omiteri** de traducere, prin condensarea informaţiei în enunţuri cât mai scurte:

> TS: „The function of the pain sensory system is to *protect the body and maintain homeostasis*. It does this by *detecting*, *localizing*, and *identifying* potential or actual tissue-damaging processes. Because different diseases produce characteristic patterns of

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

tissue damage, the quality, time course, and *location* of a patient's pain complaint provide important diagnostic clues." [p. 81].

TŢ: „Funcţia sistemului senzorial al durerii este de *a detecta, localiza* şi *identifica* procesele vătămării ţesuturilor. Deoarece diferite boli produc tipuri caracteristice de leziuni tisulare, calitatea, durata în timp şi localizarea durerii pacientului, precum şi *localizarea* sensibilităţii, furnizează importante puncte de reper ale diagnosticului" [p. 60].

S-a omis, astfel, traducerea unei întregi propoziţii *to protect the body and maintain homeostasis*, dar şi a adjectivelor *potential or actual*, restrângându-se, astfel informaţia într-o singură frază în TŢ. Substantivele *detecting, localizing, identifying* au fost transpuse în TŢ prin verbe la infinitiv *a detecta, localiza, identifica*, iar în partea finală a pasajului s-a compensat informaţia tradusă prin repetarea substantivului *localizare*.

Se poate remarca, în exemplul următor, cum adjectivul *corrective* este tradus prin substantivul *corecţie*, nemodificându-se, astfel, transmiterea cu exactitate a informaţiei:

TS: „In astigmatism, the corneal surface is not perfectly spherical, necessitating a cylindrical *corrective* lens" [p. 181].

TŢ: „În astigmatism, suprafaţa corneei nu este perfect sferică, necesitând pentru *corecţie* lentile cilindrice" [p. 176].

Un alt exemplu de transpoziţie este traducerea substantivului *infarction* din TS prin verbul românesc *se infarctizează*, din exemplul următor:

TS: „With prolonged interruption of blood flow, the inner retina suffers *infarction*" [p. 186].

TŢ: „În cazul întreruperii prelungite a fluxului sanguin, retina internă *se infarctizează*" [p. 183].

Dar am întâlnit şi exemple în care un verb din TS, „corneal epithelium *has been abraded*", a fost transpus în textul ţintă printr-un substantiv: „epiteliul corneean prezintă *abraziuni*". Adjectivul „*crusted*" a fost transpus în română, folosind transpoziţia printr-un substantiv cu prepoziţie „*cu cruste*".

Numărul transpoziţiilor este destul de mare, fiind, se pare, metoda preponderent folosită în traducerea textelor de specialitate medicală. Adesea **transpoziţia** se combină cu **perifraza**, rezultând uneori deosebiri privind mărimea enunţurilor din original şi traducere. Următorul exemplu este foarte elocvent deoarece scoate în evidenţă combinarea acestor două metode de traducere pentru redarea cât mai exactă a conţinutului textului original:

TS: „Keratoconjunctuvitis Sicca, also known as dry eye, produces a burning foreign-body sensation, *injection*, and photophobia" [p. 185].

TŢ: „Keratoconjunctivita sicca sau ochiul uscat produce senzaţia de arsură, senzaţia de corp străin, *aspect injectat* şi fotofobie" [p. 181].

Substantivul *injection* a fost transpus în textul ţintă prin expresia *aspect injectat*, folosindu-se atât transpoziţia cât şi perifraza.

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

Cele două metode de traducere, transpoziţia şi perifraza, se completează reciproc în aportul de maximă precizie şi acurateţe adus echivalenţei noţiunilor medicale:

TS: „Discovering a mechanical component to the pain can be useful both *diagnostically* and *therapeutically*" [p. 85].

TŢ: „A descoperi o componentă mecanică în cazul durerii poate fi folositor atât *din punct de vedere al diagnosticului*, cât şi *al tratamentului*" [p. 65].

În acest exemplu, adverbele *diagnostically* şi *therapeutically* au fost transpuse prin substantive, contribuind astfel, la lărgirea enunţului în limba română cu ajutorul perifrazei prin folosirea locuţiunii adverbiale *din punct de vedere*.

2.3. Modularea este un procedeu prin care traducătorul îşi construieşte textul plecând de la sensul întregului enunţ şi nu de la sensul diferitelor componente ale textului original. Prin modulare se redă acelaşi conţinut, dar considerat din unghiuri diferite, este o „variaţie a comunicării prin schimbarea unghiului de vedere" [Rădulescu 2005: 150]. Este cu precădere întâlnit în traducerile literare, în care apar mai multe transformări lexicale. La acest procedeu se recurge pentru evitarea îndepărtării prin mijloacele specifice de echivalare de care dispune limba ţintă, faţă de substanţa semantică a mesajului. O definiţie similară ne oferă Georgiana Lungu-Badea: „modularea este un procedeu de traducere care determină schimbarea unui punct de vedere, a unei clasificări sau a unei categorii de gândire în raport cu exprimarea din LS" [2004: 253].

În cazul traducerilor de specialitate, acest procedeu se întâlneşte foarte rar, numai în cazul unor expresii clişeu de tipul, *am făcut un stomac, furt sangvin, şea turcească, mers cosit, plămân de oţel, ochi de pisică, mâna care priveşte cu faţa sa palmară spre*,şi în multe alte sintagme cu caracter fix, idiomatic, specific limbajului medical de jargon românesc, sau în cazul eufemismelor medicale, când se relatează bolnavului adevărul despre o afecţiune, boală. Există multe tipuri de modulare, dar în textele analizate nu am reperat exemple pentru fiecare, decât în cazul modulării frastice.

Modularea frastică sau *traducerea antonimică* presupune un procedeu mai mult sau mai puţin complex de modificare a polarităţii unei structuri, respectiv restructurarea enunţului original în transpunere printr-unul având o semnificaţie opusă, dar cu condiţia menţinerii neschimbate a conţinutului mesajului [Rădulescu 2005: 153]. În fapt acest procedeu implică şi o transformare a enunţului dintr-unul afirmativ într-unul negativ, sau invers:

TS: „Because a lower dose of each can be used to achieve the same degree of pain relief, and their side effects are *nonadditive*, such combinations can be used to lower the severity of dose related side effects" [p. 85].

TŢ: „Aceste combinaţii pot fi utilizate pentru a scădea severitatea efectelor adverse legate de doză, deoarece este necesară o doză mai mică din fiecare pentru a atinge acelaşi grad de diminuare a durerii şi pentru că efectele lor adverse nu sunt *aditive*" [p. 64].

TS: „In sensitized tissues, normally *innocuous* stimuli can produce pain" [p. 81].

TŢ: „În ţesuturile sensibilizate, stimuli care nu sunt, de obicei, *periculoşi* pot produce durerea" [p. 60].

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

Traducerile s-au efectuat folosind-se antonimele adjectivelor (engl. *nonadditive* ≠ rom. *aditive*, engl. *innocuous* ≠ rom. *periculos*) din engleză, negaţia fiind preluată de verbe, dar păstrându-se echivalenţa noţiunii transmise. Acest tip de traducere nu se regăseşte des în textele medicale, putând crea confuzii în receptarea exactă a mesajului, de către consumatorii de discurs medical.

2.4. Accentuarea, întâlnită cu precădere în traducerile literare, presupune utilizarea unui echivalent cu o forţă sugestivă mai mare, ori cu nuanţe semantice suplimentare, în măsură să precizeze cât mai bine noţiunea din original şi să o redea cu mai multă intensitate. Astfel, şi în traducerea medicală am întâlnit echivalente cu o relevanţă mult mai mare decât corespondentele lor din limba sursă. Trebuie, însă, specificat că nu este o metodă relevantă pentru traducerile ştiinţifice. Cu toate acestea, am întâlnit câteva exemple în corpusul de texte analizat.

În exemplul următor, unul din puţinele întâlnite în corpusul de texte analizat, se poate observa cum perifraza se combină cu **accentuarea**, ambele contribuind la traducerea cât mai exactă a textului sursă. Prin perifrază, substantivul *looking*, din exemplul de mai jos, a fost transpus în TŢ prin sintagma *actul de a privi*, compensându-se astfel informaţia transmisă:

> TS: „The eyes must be rotated constantly within their orbits to place and maintain targets of visual interest of the fovea. This activity, called foveation, or *looking* is governed by an *elaborate* efferent motor system" [p. 181].
>
> TŢ: „Globii oculari se rotesc în mod continuu în orbite pentru a putea plasa şi menţine obiectul interesului vizual la nivelul foveei. Această activitate, numită foveaţie sau *actul de a privi*, este guvernată de un sistem motor eferent *foarte complex*" [p. 176].

De asemenea, s-a folosit un adjectiv la superlativ *foarte complex* pentru *elaborate* din engleză, **accentuându-se** astfel, printr-un echivalent ce redă cu o mai mare intensitate, noţiunea tradusă.

> TS: „A neuropathic component to the pain is indicated by evidence of nerve damage, such as sensory impairment, *sensitive skin*, weakness and muscle atrophy, or loss of deep tendon reflexes" [p. 85].
>
> TŢ: „O componentă neuropatică a durerii este indicată de evidenţierea leziunii nervului, cum ar fi deteriorarea senzorială, *pielea deosebit de sensibilă*, slăbiciune şi atrofie musculară sau pierderea reflexelor tendinoase profunde" [p. 65].

Sintagma *sensitive skin* (în traducere *piele sensibilă*) a fost tradusă printr-un superlativ *pielea deosebit de sensibilă*, accentuându-se această caracteristică a durerii pentru utilizatorii limbajului medical românesc.

Adaptarea este aplicabilă atunci când o situaţie, o realitate socială, culturală despre care se relatează în TS nu există în limba în care se face traducerea (TŢ) şi care trebuie să fie redată printr-o altă situaţie pe care traducătorul o consideră drept echivalentă, similară [Rădulescu 2005: 169]. Cu alte cuvinte, acest procedeu de traducere constă în înlocuirea unei realităţi sociale, a unor elemente de cultură şi civilizaţie, din limba sursă (care lipsesc la alte popoare, în alte arealuri lingvistice) prin altele echivalente, specifice celor din limba ţintă [Lungu-Badea

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

2004: 274]. Întrucât contextele medicale desemnate din cele două limbi nu prezintă mari discrepanţe, nici în textele analizate nu am identificat asemenea exemple.

Întrucât limbajul medical românesc s-a îmbogăţit cu multe împrumuturi, în special din limba engleză, nu se mai pune problema compensaţiilor în traduceri din această limbă, decât în foarte rare situaţii.

Înlocuirea sau compensarea unui termen din original, care nu are o funcţie centrală în organizarea textului, poate fi fără niciun fel de consecinţe efectuată, căci, în ultimă instanţă, un text nu se traduce element cu element, ci textul în întregime. Chiar dacă sunt anumite cuvinte şi expresii în textul original care nu pot fi traduse, nu se poate admite imposibilitatea traducerii chiar şi în astfel de situaţii.

Traducerea de specialitate este o subdiviziune a traducerii, care pretinde traducătorului competenţe specifice pentru textele analizate, o competenţă metodologică, dar şi tematică şi terminologică în domeniul jargoanelor profesionale, aşa cum traducătorului literar îi sunt specifice idiolectele autorilor şi sociolectele personajelor.

Pentru traducerea textelor tehnice şi ştiinţifice traducătorul trebuie să îşi însuşească informaţii şi cunoştinţe de specialitate. Textul de specialitate trimite la o realitate obiectivă şi are ca scop principal transmiterea unei informaţii care dă naştere, în general, unei singure interpretări, spre deosebire de textele literare, prin natura şi intenţia autorilor, plurivoce şi/sau echivoce.

Accesibilitatea redusă a limbajului textelor ştiinţifice este dată de gradul de terminologizare: traducătorul nu este la fel de familiarizat cu limbajul de specialitate al limbii în care trebuie să transpună informaţia, asemenea specialistului în domeniul respectiv. De aici şi necesitatea documentării terminologice (referitoare la forma şi echivalentele termenilor de specialitate), dar şi tematice (referitoare la conţinut, întrucât traducerea corectă fără înţelegerea textului sursă este o întâmplare fericită, dar foarte rară).

Cunoaşterea diverselor procedee de traducere are o finalitate notabilă nu numai din punctul de vedere al traductologiei propriu-zise, ci şi din perspectiva didactică de învăţare a termenilor medicali de către studenţii străini în cadrul cursurilor practice destinate îmbogăţirii vocabularului de specialitate medicală, activităţi în care traducerile şi retroversiunile ocupă un loc important.

BIBLIOGRAPHY:

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.). *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.

Dimitriu, Rodica. *Theories and Practice of Translation*, Iaşi: Institutul European Fischbach, H. (ed.) (1998), *American Translators Association Series Translation and Medicine*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2002.

Fischbach, Henry. „Some Anatomical and Physiological Aspects of Medical Translation: Lexical equivalence, ubiquitous references and universality of subject minimize misunderstanding and

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)

maximize transfer of meaning", în *META: Journal des traducteurs/ META: Translators' Journal*, Vol. 31, nr. 1, Mars (1986): 16-21.
Gouadec, Daniel. *Profession : Traducteur*, Paris: La Maison du Dictionnaire, 2002.

Gouadec, Daniel. *Translation as a Profession*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 2007.

Lungu-Badea, Georgiana. *Tendinţe în cercetarea traductologică*, Timişoara, Epistema, Editura Universităţii de Vest, 2005.

Munday, Jeremy. *Introducing Translation Studies Theories and Applications*, London/ New York: Routledge, 2008.
Rădulescu, Anda. *Théorie et pratique de la traduction*, Craiova: Editura Universitaria, 2005.
Reiss, Katharina. „Text Type Translation and Translation Assessment", în *Reading in Translation Theory*, Chesterman, A. (ed.) Helsinki: Finn.Lectura, 58-96, 1995.
Reiss, Katharina, „Kind, Type and Individuality of Text- Decision Making in Translation", în *The Translation Studies Reader*, ed. Venuti Lawrence, London/ New York: Routledge, 2004: 160-171.
Stoichiţoiu-Ichim, Adriana. *Aspecte ale influentei engleze în româna actuală*, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2006.
Fauci, A., E. Braunwald, K. Isselbacher, J. Wilson, J. Maertin, D. Kasper, S. Hauser, Longo, D. *HARRISONPrincipiile Medicinei Interne*, 14 th edition, Ediţia a-II-a în limba română, Vol. I, Teora, 2002.
Longo, D., A. Fauci, D. Kasper, S. Hauser, L. Jameson, J. Loscalzo. *HARRISON's Principles of Internal Medicine*, 17th Edition, Vol. I, McGraw-Hill Professional, 2008.

BDD-V1607 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:53:50 UTC)